

OBSAH

Úvodem
(Václav Frolec)
9

Václav Frolec:
Vánoce v tradici českého lidu
13

Jitka Snížková:
Česká vánoční hudba
127

Věra Davidová:
Vánoční motivy v českém výtvarném umění
195

Jan Červenka:
Motiv vánoc v české literatuře
321

Ladislav Dvorský:
Vánoce dnes
407

Závěrem
(Václav Frolec)
435

OBSAH

SVÁTEK, ČAS A KULTURA 17	Mezi středověkem a novověkem
„SVATÉ NOCI“ 20	Koleda
PŘEDVÁNOČNÍ ČAS 22	Znamení budoucna
VÁNOČNÍ ČAS 44	Vánoční zeleň a stromek
Sacrum et profanum Křesťanské vánoce	Vánoční dar
Štědrý večer v době Karla IV.	SVÁTKY LIDSKÉ LÁSKY 96
	Poznámky 101
	Seznam ilustrací 125

Oslovy vánoce zahrnují více historických a sociálních vrstev. V historickém plánu představují jejich výchozí základnu předkřesťanské projevy lidové víry a obřadnosti, které se později propojují s křesťanskou myšlenkou posvátného zrození. V sociální rovině v nich dochází k symbióze kulturních hodnot rolnických, pastýřských a měšťanských. Vánoce si svou genezí směřují k prvotnímu (prvobytnému) svátku, jehož vznik je spjat s ranými stadii vývoje lidské společnosti.

Měnačným rysem prvotního svátku — jak usuzujeme na základě rozboru archaických svátečních situací v mimoevropských kulturách — byl jeho kolektivní charakter. Byl obecnou a veřejnou záležitostí společnosti, v níž nenastal ještě zlom mezi svědním a svátečním životem, mezi prací a volným časem.⁴ V této fázi vývoje společnosti nelze tedy přisvědčit svátečnosti, jak také upozorňuje M. M. Bacarra, odvodit a objasnit z praktických podmínek a cílů společenské práce nebo z biologické (fyziologické) potřeby periodického oddechu.⁵ Nabízí se otázka potřeby, který mohl vyvolat vznik svátku. Víme, že prvotní svátek je základem mnoha mýtů, zejména mýtu o Počátku.⁶ Každého roku se tvoří svět znovu. Muzka Elman v této souvislosti píše: *Ve svém celku všechny sváteční činnosti, sváteční znaky aktualizované v nástupu nového roku nebo příchodu jara — bez ohledu na to, zda tyto činnosti nebo znaky jsou povahy*